

Література

1. Ланда Л.Н. Алгоритмизация в обучении. – М.: Просвещение, 1966. – 524 с.
2. Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения: В 2-х т., Т. 1. – М.: Педагогика, 1983. – 392 с.
3. Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения: В 2-х т., Т. 2. – М.: Педагогика, 1983. – 328 с.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: В 2-х т., Т. 1. – М.: Педагогика, 1989. – 488 с.
5. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: В 2-х т., Т. 2. – М.: Педагогика, 1989. – 328 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В СТАРШІЙ ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Ляшенко О.І. (м. Київ)

Профільна диференціація давно утвердилася як наріжний принцип функціонування старшої школи в розвинених зарубіжних країнах. Вона передбачає, як правило, розподіл учнівських потоків після здобуття обов'язкової для всіх базової загальної освіти за трьома основними профілями – академічним, технологічним і професійним, які забезпечуються у системах відповідних типів навчальних закладів і загалом дають можливість задовольнити освітні потреби і на початковому етапі професійні домагання переважної більшості учнів. Якщо раніше зміст освіти в зазначених профілях істотно різнився, то зараз помітною є тенденція міжпрофільного взаємопроникнення компонентів навчального змісту. Зокрема, академічний профіль підготовки обов'язково включає навчальні курси професійного і технологічного спрямування, а зміст освіти в технологічному і професійному профілях містить обов'язковий для всіх учнів стандартний загальноосвітній компонент. Таку тенденцію можна пояснити не лише намаганням забезпечити учням можливість у разі потреби змінити на певних етапах обраний профіль навчання. Її можна сприймати і як аргумент щодо підтвердження непродуктивності ідеї вузької спеціалізації навчання в старших класах школи, натомість необхідності фундаменталізації освіти, підготовки старшокласників до універсальної, а не лише вузької специфічної діяльності в житті.

Пошуки шляхів диференціації навчання в загальноосвітній школі, і в старшій її ланці зокрема, характерні для вітчизняної системи освіти. До втілення ідеї профілізації старшої школи в нинішній її інтерпретації наша педагогіка, принаймні впродовж останнього півстоліття, йшла через апробацію і впровадження таких її елементів, як спеціалізовані школи для дітей з підвищеними здібностями і навчальними можливостями (фізико-математичні, з поглибленим вивченням іноземних мов, музичні, художні та ін.), класи з поглибленим вивченням окремих предметів, упровадження широкого спектру факультативів, навчально-виробничі комбінати, які не лише забезпечували реалізацію спільного для всіх учнів змісту трудового і виробничого навчання, а й у багатьох випадках були центрами професійного навчання старшокласників.

Справжній сплеск пошуків і знахідок у напрямку відходу від уніфікованої школи, наближення навчального процесу до дитини, спрямування його на задоволення її індивідуальних потреб і можливостей спостерігаємо з початку 90-х років минулого століття, коли в Україні утвердилися нові типи навчальних закладів (гімназії, ліцеї, колеґіуми), а також інтенсифікувалися перебудовчі процеси в масовій загальноосвітній школі. Усе це, а також певні теоретичні напрацювання стали вагомим аргументом і підґрунтям для законодавчого закріплення профільного характеру старшої школи і розроблення його концептуальних засад.

Принциповою особливістю профілізації старшої школи України, яку ми

зараз здійснюємо, є те, що цей процес відбувається в умовах конституційно закріпленої обов'язковості загальної середньої освіти для всіх громадян. Це означає, що за будь-якої організації навчання в старшій школі має бути забезпечено рівень загальноосвітньої підготовки всіх без винятку учнів, не нижчий від визначеного Державним стандартом загальної середньої освіти.

ПРО ДЕЯКІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПІДРУЧНИКІВ З АЛГЕБРИ ДЛЯ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Мальований Ю.І. (м. Київ)

Написані протягом останніх років авторськими колективами численні варіанти підручників з різних предметів шкільної програми відображають загальні тенденції у створенні сучасної навчальної книги.

З огляду на сказане охарактеризуємо основні підходи, покладені в основу системи підручників з алгебри для основної школи авторів Г. М. Возняка, Г. М. Литвиненка, Ю. І. Мальованого, які побачили світ у видавництві "Навчальна книга – Богдан" у 2002–2003 рр. Передусім зазначимо, що йдеться про систему підручників, тобто таку їх сукупність, яка побудована на одних методичних засадах, де реалізовано єдині вимоги до структурування змісту, формування системи вправ, організації роботи з книгою, здійснення школярами самоконтролю навчальних досягнень, врешті, до апарату орієнтування, стилю викладу й оформлення книги. Саме такий підхід до створення підручників з навчальних курсів, які вивчаються протягом кількох років, видається найбільш продуктивним. Він має низку очевидних переваг над розрізненим набором навчальних книг, які обслуговують певний шкільний курс, побудовані на різних засадах і вимагають кожного року тривалої адаптації вчителя й учнів до роботи з ними.

Зміст характеризованих підручників підпорядковано реалізації трьох основних завдань шкільного курсу математики – формування в учнів системи математичних знань і вмінь, зокрема тих, що необхідні у повсякденному житті, потрібні у навчанні інших шкільних предметів; розвиток мислення учнів; ознайомлення школярів з природою математичного знання, методами математики, її можливостями у пізнанні і перетворенні дійсності – і відповідає чинній навчальній програмі. При цьому таку відповідність автори розуміють як повне відображення в підручниках передбаченого програмою змісту, але не обов'язкове дотримання послідовності його вивчення, принаймні у межах одного класу. Зокрема, з методичних міркувань змінено місце вивчення теми "Рівняння" в курсі алгебри 7-го класу, матеріал структуровано так, щоб забезпечити реалізацію принципу укрупнення дидактичних одиниць, що передбачає одночасний розгляд прямих і обернених дій, перетворень та ін. Цей принцип реалізовано при розгляді тотожних перетворень многочленів, квадратних коренів, раціональних дробів. Як доведено дослідниками, такий підхід виявляється значно ефективнішим, ніж роз'єднане в часі вивчення відповідного матеріалу.

Формування алгебраїчних знань і способів дій, враховуючи вік учнів, їхні психологічні особливості, здійснюється засобами підручників здебільшого на індуктивній основі – від розгляду окремих прикладів до формулювання узагальненого висновку з наступним його обґрунтуванням. При цьому постійна увага звертається на забезпечення педагогічно доцільного рівня строгості розгляду таких обґрунтувань. Автори вбачають суть не в тому, щоб довести (строго обґрунтувати) абсолютно всі алгебраїчні твердження, що розглядаються, а сформулювати в учнів розуміння необхідності таких доведень, ознайомити з їх видами і способами, виробити "математичне чуття" – здатність розрізняти, яке